

Pravno mnenje – pravica zobozdravnika do odklonitve zobno-protetične obravnave, če pacient zavrne opravo COVID-19 testa

Oddelek za pravne zadeve Zdravniške zbornice Slovenije je za potrebe članov izdelal pravno mnenje na sledeče vprašanje:

Ali lahko zobozdravnik, ki mora opraviti zobnoprotetično obravnavo pacienta, le-to zavrne, če pacient ne želi opraviti hitrega antigeneskega COVID-19 testa?¹

Za odgovor na to vprašanje je uvodoma potrebno izpostaviti, da ima vsak pacient skladno s 6. členom Zakona o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08 in 55/17; v nadaljevanju: **ZPacP**) pravico do dostopa do zdravstvene obravnave v skladu s predpisi s področja zdravstvenega varstva:

(1) Pacient ima v skladu s predpisi s področja zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja pravico do dostopa do zdravstvene obravnave.

Nadalje je potrebno pacientu priznati tudi pravico do proste izbire zdravnika, ki mu jo zagotavlja 9. člen ZPacP, in je lahko omejena zgolj v izjemnih okoliščinah:

9. člen

(prosta izbira)

(1) Pacient ima pravico, da prosto izbere zdravnika in izvajalca zdravstvene dejavnosti, ki mu bo zaupal svoje zdravljenje.

(2) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka ima pacient v mreži izvajalcev javne zdravstvene službe pravico, da prosto izbere zdravnika in izvajalca zdravstvene dejavnosti v skladu s predpisi s področja zdravstvenega zavarovanja.

10. člen

(izjema od proste izbire)

Zdravnik in izvajalec zdravstvene dejavnosti, ki ga je pacient izbral, lahko pod pogojem, da ne gre za nujno medicinsko pomoč, pacientovo izbiro zavrne le v posebej utemeljenih primerih, ko bi bilo zdravljenje predvidoma manj uspešno oziroma nemogoče ali kadar tako določa zakon. Pacientu mora predlagati izbiro drugega zdravnika in izvajalca zdravstvene dejavnosti ter razloge za zavrnitev pojasniti v pisni obliki v osmih dneh od izražene pacientove izbire.

Poleg pravic pa ima pacient tudi dolžnosti, med drugim mora pacient skladno s 54. členom ZPacP:

- *v času bolezni ravnati v skladu s prejetimi strokovnimi navodili in načrti zdravljenja, v katere je ustno oziroma pisno privolil,*
- ***dati pristojnemu zdravniku in drugim pristojnim zdravstvenim delavcem oziroma zdravstvenim sodelavcem vse potrebne in resnične informacije v zvezi s svojim zdravstvenim stanjem, ki so mu znane in so pomembne za nadaljnjo zdravstveno obravnavo, zlasti podatke o svojih sedanjih in preteklih***

---

¹ Hitri antigeni testi (HAGT) za diagnostiko COVID-19 ugotavljajo prisotnost SARS-CoV-2 proteinov, ki nastajajo pri replikaciji virusa v respiratornih kužninah. So sicer manj občutljivi kot testi verižne reakcije s polimerazo (ang. polymerase chain reaction – PCR), a so rezultati na voljo v 10 – 30 minutah, kar ob ustrezni umeščenosti v diagnostični proces lahko pomaga pri odločanju o namestitvi in obravnavi pacientov. Strokovna priporočila za uporabo HAGT so dostopna na: https://www.sb-celje.si/media/files/dokumenti/Eviden%C4%8Dna%20naro%C4%8Dila/EN_279%20strokovna%20priporo%C4%8Dila%20za%20uporabo%20hitrih%20testov%20za%20SARS-CoV-2_koncni.pdf.

poškodbah ter boleznih in njihovem zdravljenju, boleznih v rodbini, morebitnih alergijah in zdravilih, ki jih uživa.

Pacienti, ki so obvezno zdravstveno zavarovani, imajo skladno s Pravili obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS, št. 79/94, 73/95, 39/96, 70/96, 47/97, 3/98, 3/98, 51/98 – odl. US, 73/98 – odl. US, 90/98, 6/99 – popr., 109/99 – odl. US, 61/00, 64/00 – popr., 91/00 – popr., 59/02, 18/03, 30/03, 35/03 – popr., 78/03, 84/04, 44/05, 86/06, 90/06 – popr., 64/07, 33/08, 7/09, 88/09, 30/11, 49/12, 106/12, 99/13 – ZSVarPre-C, 25/14 – odl. US, 25/14, 85/14, 10/17 – ZČmIS, 64/18 in 4/20; v nadaljevanju: **Pravila OZZ**) pravico do zobno-protetičnih pripomočkov in zobno-protetične obravnave, ki jo uveljavljajo pri osebnem zobozdravniku ali z napotnico pri zobozdravniku specialistu. Navedena sta pacientu, ki izpolnjuje pogoje za zobno-protetično obravnavo, le-to dolžna zagotoviti. Kljub temu pa imajo vsi zdravniki, drugi zdravstveni delavci in nenazadnje tudi pacienti dolžnost varovanja javnega zdravja. Varstvo javnega zdravja in dolžnosti pravnih subjektov v zvezi z njim so konkretizirane zlasti v dveh zakonih:

- I. Zakon o nalezljivih boleznih (Uradni list RS, št. 33/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/20 – ZIUZEOP in 142/20; v nadaljevanju: ZNB);
- II. Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20 in 91/20; v nadaljevanju: KZ-1).

I. Zakon o nalezljivih boleznih

ZNB v 56. členu med drugim določa, da se z globo za prekršek kaznuje zdravnik:

1. če odkrije ali posumi na nalezljivo bolezen na podlagi anamnestičnih podatkov, kliničnega pregleda in epidemioloških razmer in ne izvede nemudoma ustreznih ukrepov, določenih s tem zakonom (prvi odstavek 12. člena²);

3. če takoj po postavljeni diagnozi oziroma sumu nalezljive bolezni ne prijavi pristojnemu zavodu za zdravstveno varstvo:

- vsakega pojava nalezljive bolezni iz 8. člena tega zakona ali smrti zaradi nje (1. točka 14. člena).³

Nadalje ZNB v 57. členu določa, da se za prekršek kaznuje posameznik:

1. če ne ravna v skladu z ukrepom osamitve iz drugega odstavka 18. člena tega zakona;⁴

2. če ne ravna v skladu z ukrepom karantene iz prvega odstavka 19. člena tega zakona;⁵

---

² 12. člen ZNB prvi odstavek:

Vsak zdravnik, ki odkrije ali posumi na nalezljivo bolezen na podlagi anamnestičnih podatkov, kliničnega pregleda in epidemioloških razmer, mora nemudoma izvesti ustrezne ukrepe, določene s tem zakonom.

³ Prvi odstavek 8. člena ZNB vsebuje seznam nalezljivih boleznih, zaradi katerih se izvajajo splošni in posebni ukrepi iz tega zakona, pri čemer pa je v tretjem odstavku določeno, da lahko Vlada RS odloči, da se ukrepi iz tega zakona lahko uporabijo tudi za bolezni, ki bi lahko ogrozile zdravje prebivalcev. S Sklepom o uporabi ukrepov, ki jih določa Zakon o nalezljivih boleznih, pri nalezljivi bolezni COVID-19 (Uradni list RS, št. 117/20) je Vlada RS določila, da prijavljanje nalezljive bolezni COVID-19 poteka na način, ki ga ZNB in Pravilnik o prijavi nalezljivih boleznih in posebnih ukrepih za njihovo preprečevanje in obvladovanje (Uradni list RS, št. 16/99 in 58/17) določata za kugo ali virusno hemoragično mrzlico po povzročiteljih iz 1. skupine nalezljivih boleznih.

⁴ 18. člen ZNB ureja ukrep osamitve

⁵ 19. člen ZNB ureja ukrep karantene.

Upošteevajoč navedeno je mogoče zaključiti, da že iz besedila ZNB (zlasti 12 in 56. člena ZNB) ter njegovega namena razbrati, da je varstvo javnega zdravja temeljna dobrina splošnosti,⁶ ki v določenih primerih prevlada nad pravico pacienta do zdravstvene storitve, zlasti če ta ni nujno potrebna.

II. Kazenski zakonik

KZ-1 v 12. poglavju z naslovom »KAZNIVA DEJANJA ZOPER ČLOVEKOVO ZDRAVJE« ureja kaznivo dejanje prenašanja nalezljivih bolezni:

177. člen

(1) Kdor se ne ravna po predpisih ali odredbah, s katerimi pristojni organ odredi pregled, razkuženje, izločitev bolnikov ali kakšne druge ukrepe za zatiranje ali preprečevanje nalezljivih bolezni pri ljudeh in s tem povzroči, da se nalezljiva bolezen razširi, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) Enako se kaznuje, kdor se ne ravna po predpisih ali odredbah, s katerimi pristojni organi določijo ukrepe za zatiranje ali preprečevanje kužnih bolezni pri živalih, ki se lahko prenesejo na ljudi, in s tem povzroči, da se kužna bolezen prenese na ljudi.

(3) Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena iz malomarnosti, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do šestih mesecev.

(4) Če ima dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje za dejanje iz prvega ali drugega odstavka z zaporom do osmih let, za dejanja iz tretjega odstavka pa z zaporom do petih let.

Tako iz jezikovne kot namenske in sistematične razlage 177. člena KZ-1 izhaja, da je javno zdravje ena izmed temeljnih dobrin v današnji družbi, zato je njegovo varovanje dolžnost vsakega posameznika.

Glede na trenutno veljavne predpise ter smernice pristojnih državnih organov je nujno potrebno, da pacient, ki želi zobno-protetično obravnavo, opravi hiter COVID-19 test, če tako oceni zobozdravnik. Zobozdravnik bo na podlagi lastne strokovne ocene odločil, ali mora pacient opraviti hiter COVID-19 test pred izvedbo zobno-protetičnih storitev. Pri strokovni oceni mora zdravnik skladno s 3. členom Zakona o zdravniški službi (Uradni list RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 15/08 – ZPacP, 58/08, 107/10 – ZPPKZ, 40/12 – ZUJF, 88/16 – ZdZPZD, 40/17, 64/17 – ZZDej-K, 49/18 in 66/19) upoštevati spoznanja znanosti in stroke ter okoliščine posameznega primera. Če zobozdravnik na podlagi lastne strokovne ocene odloči, da je potrebno izvesti hiter COVID-19 test, ga mora pacient opraviti, v kolikor želi izvedbo zobno-protetičnih storitev.⁷ Le tako se namreč lahko zagotovi učinkovito preprečevanje širjenje virusa, ki je ob invazivnih zobno-protetičnih storitvah zaradi večje prisotnosti aerosola v zraku še toliko bolj možno. V kolikor zobozdravnik kljub nesoglasju pacienta za opravo COVID-19 testa izvede zobno-protetične storitve, tvega okužbo samega sebe, drugih zdravstvenih delavcev ter svojih pacientov. Nadaljnje okužbe ogrozijo javno zdravje ter potencialno vzpostavijo prekrškovno in kazensko odgovornost zobozdravnika, zato je z vidika javnega zdravje bistveno, da pacient sledi navodilom zdravnika, ki oceni, da je izvedba hitrega COVID-19 testa potrebna.

---

⁶ Kazensko pravo (Splošni del, šesta izdaja, 4. ponatis), dr. Ljubo Bavcon, dr. Alenka Šelih, dr. Damjan Korošec, dr. Matjaž Ambrož in dr. Katja Filipčič, Uradni list RS, str. 205.

⁷ Zobno-protetične storitve bo zobozdravnik opravil, če bo rezultat testa ob upoštevanju Strokovnih priporočil za uporabo hitrega antigenskega testa za SARS-CoV-2 tak, da je izvedba zdravstvenih storitev varna.

Na podlagi navedenega ter upoštevajoč načelo sorazmernosti zaključujemo, da je zobozdravnik upravičen do zavrnitve nenujne zobno-protetične obravnave pacienta, če ta ne želi opraviti hitrega COVID-19 testa, ki bi ga glede na strokovno oceno zobozdravnika moral izvesti.

Oddelek za pravne zadeve, 13. 11. 2020